

Täysistunto

Tiistai 27.5.2025 klo 13.59—17.26

8. Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus 2024

Kertomus K 2/2025 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 2/2025 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 2/2025 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta. — Keskustelua. Edustaja Mikkonen, Anna-Kristiina.

Keskustelu

16.23 **Anna-Kristiina Mikkonen sd:** Arvoisa puhemies! Globaalin maailmanjärjestyksen muututtua ja turvallisuustilanteen vaihduttua pohjoismaisen yhteistyön merkitys entisestään korostuu. Käsittelyssämme on nyt Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus ja siihen liittyvä ulkoasiainvaliokunnan mietintö.

Viime vuonna, 2024, Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajamaana toimi Islanti, ja puheenjohtajuuskaudella keskiössä olivat arktisen alueen rauha ja turvallisuus, ympäristö ja tasa-arvo. Islantiin liittyen eduskunnan Islannin ystävyysryhmä järjestäytyi tänään ja toivottaa lämpimästi kaikki edustajakollegat mukaan Islanti-ystävyyssryhmän toimintaan.

Viime vuotta Pohjoismaiden neuvostossa leimasi hyvin vahvasti keskustelu Helsingin sopimuksen päivittämisestä. Helsingin sopimushan on pohjoismaisen yhteistyön niin sanottu perustuslaki. Helsingin sopimuksen päivittämistä pidetään välttämättömänä, jotta pohjoismainen yhteistyö pysyisi ajan tasalla ja heijastaisi pohjoismaisia yhteiskuntia ja yhteistyön kehitystä. Keskeisenä tavoitteena oli sisällyttää sopimukseen nykyisiä yhteistyöaloja, joita ei ole sopimuksessa aikaisemmin huomioitu, erityisesti turvallisuus- ja puolustuspolitiikka, siviiliturvallisuus, varautuminen ja yhteiskuntaturvallisuus.

Sen lisäksi yksi vaikeimmista kysymyksistä päivittämistarpeen yhteydessä lienee ollut Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti, itsehallintoalueiden asema neuvostossa. Suomen valtuuskunta on suhtautunut hyvin myönteisesti itsehallintoalueiden osallistumismahdollisuuksiin ja heidän osallistumismahdollisuuksiensa edistämiseen.

Tämä päivitetty sopimus vahvistaa pohjoismaista yhteistyötä myös tulevaisuudessa. Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikka ovat pitkään olleet keskeisissä keskusteluissa mukana pohjoismaisessa yhteistyössä. On luontevaa, että myöskin pohjoismaisella yhteistyöllä meillä on rooli foorumina, jossa sitten Pohjolan kansanedustajat voivat käydä avointa ja rakentavaa keskustelua yhteisestä turvallisuudesta ja aluetta koskevista ajankohtaisista kansainvälisistä kysymyksistä, esimerkiksi tällä hetkellä Grönlannin tilanteesta, joka

Pöytäkirjan asiakohta PTK 57/2025 vp

Yhdysvaltain käynnistämästä mediasirkuksesta johtuen on nyt sitten hyvin keskeinen maailmanpoliittinen kysymys.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kokko, poissa. — Edustaja Eerola.

16.26 Juho Eerola ps: Arvoisa rouva puhemies! Viime vuonna Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajamaana toimi Islanti ja Pohjoismaiden ministerineuvostoa puolestaan siten johti Ruotsi.

Tämän Islannin puheenjohtajuusohjelman keskiössä olivat arktisen alueen rauha ja turvallisuus ja ympäristökysymykset sekä myös tasa-arvo. Pohjoismaiden neuvoston järjestyksessään 76. täysistunto pidettiin lokakuussa Reykjavíkissa, ja sen pääteimana oli tämä mainitsemani arktinen turvallisuus. Kansainvälistäkin ulottuvuutta koettiin erityisesti Ukrainan presidentti Volodymyr Zelenskyin vierailun myötä, ja paikalla oli myös Valko-Venäjän demokratialiikkeen johtaja Svjatlana Tsih'anouskaja. He osallistuivat keskusteluun. — Toivottavasti lausuin nimet oikein, edes suunnilleen.

Vuotuinen teemaistunto puolestaan pidettiin ensimmäistä kertaa Färsearilla Tórshavnissa, ja sen aiheena olivat turvallisuus, rauha ja varautuminen Pohjois-Atlantilla sekä pohjoismainen liikenne- ja infrastruktuuriyhteistyö. Näissä keskusteluissa en valitettavasti itse ollut mukana — Islannissa olin — mutta Färsearilla, mitä luin ja seurasin, korostuivat kansainvälisen ja pohjoismaisen yhteistyön merkitys sekä Suomen ja Ruotsin silloin tuoreiden Nato-jäsenyyksien vaikutukset pohjoismaiseen puolustusyhteistyöhön.

Kertomusvuonna keskeiseksi teemaksi nousi edustaja Mikkosenkin tuossa esittelemä Helsingin sopimuksen päivittäminen, ja erityisesti itseäni se työllisti. Välillä tuntui, arvoisa rouva puhemies, että työllisti vähän liikaakin ja että se ei meinannut edetä yhtään mihinkään, mutta lopulta saavutimme harmonian. Tämä kyseinen Helsingin sopimus on toiminnut pohjoismaisen yhteistyön peruspilarina aina vuodesta 1962 lähtien, mutta sen sisältö ei enää vastannut nykyisiä tarpeita. Tätä päivytystarvetta vauhdittivat muun muassa tämä muuttunut turvallisuustilanne ja sitten tämä, mistä äsken kerroinkin, että Suomi ja Ruotsi olivat tuoreeltaan liittyneet jäseniksi puolustusliitto Natoon. Tavoitteena on nyt sisällyttää sopimukseen muun muassa turvallisuus- ja puolustuspolitiikka, siviiliturvallisuus, varautuminen ja yhteiskuntaturvallisuus sekä myös uusia politiikkalohkoja, kuten ilmasto, rajaestetyö ja sitten lisäksi vielä lasten ja nuorten oikeudet.

Tämän Helsingin sopimuksen päivittämistä selvittänyt parlamentaarinen työryhmä, missä siis itsekkin olin mukana, esitti yksimielisesti, että hallitusten tulisi asettaa pohjoismainen komitea valmistelemaan näitä sopimusmuutoksia. Puheenjohtajiston ehdotus sai sitten siellä täysistunnossa Islannissa yksimielisen tuen, ja meille jopa aplodeerattiin. Keskustelua kuitenkin herätti erityisesti kolmen itsehallintoalueen, Ahvenanmaan, Färsearten ja Grönlannin, asema sopimuksen osapuolina. Suomen valtuuskunta erityisesti korosti tämän päivituksen oikeudellista kehystä ja Pohjolan yhtenäisyyden säilyttämistä sekä suhtautui ymmärtäväisesti meille niin rakkaan Ahvenanmaan huolenaiheisiin.

Suomen valtuuskunnan työssä korostui myöskin vuoropuhelu hallituksen ja hallitusten kanssa ajankohtaisista pohjoismaisista aiheista, kuten jengirikollisuudesta, rajat ylittävää jengirikollisuudesta, sitten huoltovarmuudesta, jossa siinä myös keskusteltiin tällaisesta rajat ylittävästä huoltovarmuudesta, sekä myös puolustusyhteistyöstä, joka nyt Naton myötä syvenee entisestään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 57/2025 vp

Valtuuskunta järjesti useita ministerikuulemisia ja asiantuntijatapaamisia vuoden aikana sekä aloitti valmistelut vuoden 2026 eli ensi vuonna koittavaa Suomen Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajuuskautta varten. Eli silloin, kun muut edustajat vuonna 2026 loka—marraskuun vaihteessa viettävät istuntotaukoa ja lähettelevät meille kuvia kaiken maailman etelän lomakohteista, me Pohjoismaiden neuvoston jäsenet istumme täällä ja käymme läpi tärkeitä asioita. Työvaliokunta, johon myös kuulun, vastaa puheenjohtajuusohjelman laadinnasta, ja se valmistelutyö on nyt saatettu lähes päätökseen. Viikko sitten maanantaina tästä keskusteltiin muun muassa Ahvenanmaalla Maarianhaminassa.

Moneen kertaan mainitsemani Helsingin sopimuksen uudistaminen sekä sitten Suomen tulevat puheenjohtajuudet ministerineuvostossa ja sitten tässä Pohjoismaiden neuvostossa tarjoavat mielestäni merkittävänkin mahdollisuuden vahvistaa Suomen roolia tässä muuttuvassa pohjoismaisessa yhteistyössä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia paljon. — Edustaja Väyrynen.

16.32 Ville Väyrynen kok: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tässä edustajat Mikkonen ja Eerola pitivät ansiokkaat puheenvuorot liittyen meidän toimintakertomukseen. Oma tarkoitukseni oli valtuuskunnan puheenjohtajana tietynlainen hengennostatuspuhe pitää, mutta Eerola hoiti senkin tuossa loppuvaiheessa. Eli haluan tosiaan muistuttaa vielä kerran siitä, että tänä vuonna ollaan ministerineuvoston puheenjohtaja ja ensi vuonna on sitten puheenjohtajuus Pohjoismaiden neuvostossa. Nyttten eletään tosiaan sitä — niin kuin tässä on hienosti kuvattu — että meillä on Helsingin sopimuksen päivitys menossa. Siellä ovat tietyt geopoliittiset asiat, mitkä myllertävät tällä hetkellä taustalla. Me tiedetään se, mitä itärajan takana tapahtuu, ja Grönlannin tilanne, mihin edustaja Mikkonenkin viittasi, ja lisäksi vielä itsehallintoalueitten tilanne liittyen Helsingin sopimukseen.

Tässä on nytten tietyllä tavalla semmoinen liikevaihe menossa, jossa ensinnäkin meillä on mahdollisuus nostaa Pohjoismaiden neuvoston profiilia, mutta etenkin meillä on mahdollisuus nostaa Suomen profiilia pohjoismaisessa yhteistyössä. Siihen kannustan kaikkia edustajia, ketkä eivät ole varsinaisesti valtuuskunnan jäseniä tai varajäseniä: ihan päivittäisessä työssä miettimään kytköksiä omissa valiokunnissaan pohjoismaiseen yhteistyöhön. Jos sieltä semmoisia siemeniä löytyy, niin niitä kannattaa sitten laittaa eteenpäin ja miettiä tätä aspektia. Se on yksi asia meidän puheenjohtajuusohjelmassa, että pyritään tämmöistä kansallista kytkentää vahvistamaan — samaa, mitä Ruotsi tekee tällä hetkellä puheenjohtajuusohjelmassaan.

Elikkä nyt on semmoinen etsikkoaika nostaa tätä profiilia juuri sillä sektorilla, missä sitä tällä hetkellä tarvitaan. Elikkä pohjoismainen yhteistyö on tarpeellisempaa kuin koskaan, ja niin kuin edustaja Eerola viittasi, yhteistyö Ahvenanmaan valtuuskunnan kanssa meillä on aivan erinomaista, mistä puhuttiin justiinsa viime maanantaina, että se voi olla jopa jonnäköinen esimerkki sitten muullekin Pohjolle ja jopa vähän laajemminkin, kuinka tätä yhteistyötä voidaan tehdä ilman ristiriitoja ja tavallaan samaan suuntaan soutea.

Kiitos näistä puheenvuoroista. Ei minulla ole oikein mitään täydennettävää näihin erinomaisiin katsauksiin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Mikkonen, Anna-Kristiina.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 57/2025 vp

16.34 Anna-Kristiina Mikkonen sd: Arvoisa puhemies! Pohjoismaiden neuvoston vuosikertomus käsittelee hyvin laaja-alaisesti Pohjoismaiden yhteistyötä ylipäätään monilla eri sektoreilla. Erityisesti huomio kiinnittyy muun muassa vapaan liikkuvuuden ja rajaesteiden purkamisen tärkeyteen Pohjoismaiden välillä. Rajaestekysymyksethän ovat hyvin näkyvästi esillä poliittisessa keskustelussa pohjoismaisesti, ja niistä viestitään aktiivisesti myös kansallisten hallitusten suuntaan. Yksi viime toimintakertomusvuoden kielteisistä päätöksistä oli Pohjoismaiden ministerineuvoston päätös rajaestetyön uudelleenjärjestelystä, jolla oli kielteisiä vaikutuksia Suomen silloiseen kansalliseen rajaestetyön malliin, mutta nyt olemme sitten jo luomassa siihenkin uutta toimintatapaa.

Meillä Pohjoismaiden neuvoston Suomen delegaation jäsenillä on kaikilla omat valiokuntavastuunamme myöskin Pohjoismaiden neuvostossa. Henkilökohtaisesti olen rajaestetyöryhmässä sekä myöskin Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunnassa, joka itse asiassa keskittyy työssään pohjoismaiseen hyvinvointimalliin, jota Orpon hallitus aktiivisesti käyttää useasti täällä salissa esimerkkinä. Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta keskittyy työssään muun muassa haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin ja nuoriin, mielenterveysasioihin, toimintarajoitteisiin, päihteisiin ja niiden väärinkäyttöön, tasa-arvoasioihin, LGBTI-oikeuksiin sekä demokratia- ja ihmisoikeuskysymyksiin. Sen lisäksi valiokunnan painopisteinä ovat yhteiskunnan ja työmarkkinoiden sosiaalinen kestävyys ja tasa-arvo, pohjoismainen yhteistyö ylipäätään rasismien ja ekstremismien torjumiseksi sekä tasa-arvoinen ilmastopolitiikka.

Pohjoismaiden neuvostohan on yhteisesti luonut vision, että tavoittelemme sitä, että Pohjolasta tulisi maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Tätä tavoitetta kohti työskentelemme Pohjoismaiden neuvostossa.

Lämpimät kiitokset Suomen valtuuskunnan puheenjohtajalle, edustaja Väyryselle ja muutenkin kaikille aktiivisille Pohjoismaiden neuvoston kollegoille hyvästä yhteistyöstä. Pohjoismaiden yhteistyön merkitys entisestään korostuu tässä muuttuneessa maailmantilanteessa.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 2/2025 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.